

LAUREATEN PRIJS WIVINA DEMEESTER VOOR EXCELLENT BOUWHEERSCHAP 2023 BEKEND

Op donderdag 15 juni 2023 werden in het Atelier Bouwmeester in Brussel de genomineerden en laureaten van de Prijs Wivina Demeester voor Excellent Bouwheerschap 2023 bekendgemaakt. Van de zes genomineerden werden de gemeente Wevelgem voor het masterplan voor Campus Deken Jonckheere, sogent voor het masterplan Oude Dokken, Stad Kortrijk voor het ontmoetingscentrum en de Sint-Corneliuskerk in Aalbeke en Kunst in de Stad (Stad Antwerpen) voor de kunstwerken *Mimesis* van Lili Dujourie en *The Long Hand* van Sammy Balaji geselecteerd als laureaten. Alle vier tonen ze met hun projecten hoe ze als publieke opdrachtgever op een verantwoordelijke en vooruitstrevende manier een antwoord geven op de noden van vandaag en inzetten op de doelstellingen van morgen.

De Prijs Wivina Demeester voor Excellent Bouwheerschap erkent publieke en semipublieke bouwheren die door hun aanpak en zin voor vernieuwing tonen dat ze kwaliteit en duurzaamheid vooropstellen. De prijs, voorheen de 'Prijs Bouwheer' en 'Prijs Bouwmeester', wordt voor de twaalfde keer uitgereikt. Met de prijs wil het Team Vlaams Bouwmeester een ambitieus stedenbouwkundig en architecturaal kwaliteitsbeleid bij overheden aanmoedigen, met aandacht voor kunst in opdracht.

Er konden projecten worden ingediend in de categorieën 'Masterplan', 'Architectuur' en 'Kunst in opdracht'. Een deskundige jury bestaande uit Marleen Goethals (docent Universiteit Antwerpen), Tine Van herck (PTArchitecten, docent KULeuven), Els Demeestere (Provincie West-Vlaanderen) en Els Silvrants-Barclay (curator, docent ETH Zurich) beoordeelde 23 inzendingen op hun opdrachtformulering, het procesverloop en de kwaliteitsbewaking van het eindresultaat. De jury stelde een shortlist op van projecten. Na de plaatsbezoeken werden uiteindelijk zes genomineerden en vier laureaten aangeduid. Alle zes genomineerden werden door de jury als voorbeeldig beoordeeld en krijgen met de uitreiking van de prijs dus een erkenning.

Voor deze editie pree de jury bouwheren die inzetten op onder andere hergebruik en herbestemming, op het ontwikkelen van duurzame relaties met de vele belanghebbenden, het creëren van samenwerkingen, het inspelen op opportuniteiten en het verhogen van de maatschappelijke waarde van hun project.

Alle genomineerden krijgen een studiereis aangeboden in 2024. De laureaten van elke categorie ontvingen een kunstwerk *Bouwerkrans - Prijs Wivina Demeester*, gerealiseerd door de Belgische kunstenaar Liesbeth Henderickx. Deze editie van de Prijs Wivina Demeester werd voorbereid en georganiseerd in samenwerking met het Platform Kunst in Opdracht (Departement Cultuur, Jeugd en Media).

Meer info:

marie.swyzen@vlaanderen.be

0495741038

www.vlaamsbouwmeester.be

Bijlage

Info laureaten

Over de vier laureaten werd telkens een kort filmpje gerealiseerd. De filmpjes zijn na de uitreiking te bekijken op www.vlaamsbouwmeester.be.

Categorie masterplan

In de categorie 'masterplan' was de mening van de jury dat beide genomineerde projecten de titel van laureaat verdienen, maar onderling quasi niet te vergelijken zijn. De schaal (stad versus gemeente) en duur (3,5 jaar versus 20 jaar) zijn dermate verschillend. Beide opdrachtgevers hebben voor deze projecten een doorgedreven visie en duidelijke aanpak en zijn op hun eigen manier een voorbeeld voor andere steden en gemeenten.

Laureaat categorie masterplan

Campus Deken Jonckheere, Wevelgem

Opdrachtgever: Gemeente Wevelgem

Ontwerpers: Studio Basta

Het masterplan voor de Campus Deken Jonckheere kadert in het globale masterplan voor het centrum van Wevelgem uit 2018, dat werd opgemaakt in samenwerking met Leiedal en Els Nulens. De projectsite werd gekenmerkt door de Deken Jonckheerestraat, een klassieke rijweg met parkeeroverlast, met ten noorden en ten zuiden heel wat publieke voorzieningen: een kleuter-, lagere en middelbare school, het jeugdhuis, lokalen voor de jeugdbeweging, het Sociaal huis en woonzorgvoorzieningen. Het was de bedoeling om de nieuwe groene campus zo 'grenzeloos' mogelijk te benaderen, de Deken Jonckheerestraat te knippen, sterk te ontharden en tal van samenwerkingen aan te gaan met de diverse eigenaars en belanghebbenden, om zo een aantrekkelijke groene campusomgeving te creëren. Jong en oud moeten zich hier veilig en thuis voelen.

De jury prijst het inzicht en de vastberadenheid van de opdrachtgever om een integraal, ruim en ambitieus masterplan voor de gemeente op te maken en dit per deelgebied ook effectief te realiseren. Hierbij heeft men aandacht voor belangrijke uitdagingen, zoals zachte mobiliteit, vergroening en ontharding. Het is bijzonder hoe de gemeente dit ambitieuze plan waarmaakt, door over perceelsgrenzen heen te kijken en te investeren in de uitbouw van een brede coalitie tussen verschillende actoren en stakeholders. De opdrachtgever heeft ook de kans om een BEO-veld aan te leggen met beide handen gegrepen en er zo voor gezorgd dat nog beter kan worden ingespeeld op de vraag naar duurzame energie.

Zowel voor het globale masterplan als voor de uitwerking van deze deelprojecten doet de gemeente Wevelgem een beroep op de expertise van Leiedal. Door nauw met deze én andere experts samen te werken gaat de nodige aandacht naar de verschillende noden en realiteiten op het terrein. Belangrijk hierbij is de actieve trekkersrol die de omgevingsambtenaar van de gemeente Wevelgem heeft vervuld, waardoor het project niet uit handen werd gegeven, en er werkelijk in tandem wordt samengewerkt. Daarnaast is de opdrachtgever actief op zoek gegaan naar subsidies en is de vaak krappe timing van deze subsidiëring ingezet als opportuniteit voor het project. De subsidiëring bestond niet enkel in een financiële impuls, maar ook in extra expertise. Zo kon het project op relatief

korte tijd tot uitvoering worden gebracht.

Laureaat categorie masterplan

Oude Dokken, Gent

Opdrachtgever: Sogent

Ontwerpers: OMA

Al twintig jaar coördineert sogent het complexe stadsvernieuwingsproject Oude Dokken te Gent. Het gaat om de reconversie van een strategisch gelegen oud maritiem industrieel gebied tot nieuw geïntegreerd stadsdeel. Aan de basis van deze ontwikkeling ligt het 'brochettemodel' waarmee OMA destijds de stedenbouwkundige wedstrijd won en dat de opdrachtgever nog steeds kan aanpassen aan de hedendaagse noden. Zo besloot de opdrachtgever de dichtheid van wooneenheden met een derde te verlagen, de woningtypes te diversifiëren met aandacht voor betaalbaarheid en toegankelijkheid en in te zetten op een ruimere mix van functies, meer publieke ruimte, parken, trage verbindingen met de binnenstad en contact met het water. De minimale en pretentieloze heraanleg van de publieke ruimte bepaalt de aantrekkingskracht van deze plek. Deze interpretaties van het model worden door de jury zeer gewaardeerd.

Zelf noemt de opdrachtgever dit project een voorbeeld van 'slow but smart urbanism', en dit kan de jury zeker beamen. Ze prijst het sterke projectteam dat dit complexe speelveld met publiek-private partners pragmatisch, maar steeds met hoge maatschappelijke ambities bespeelt. Zo koos de opdrachtgever om al in een vroeg stadium in te zetten op tijdelijke inrichting en het gebruik van de publieke ruimte en die ervaring ook mee te nemen in de verdere uitwerking en realisatie van het masterplan. Door projecten als de Bataviabrug voor fietsers en wandelaars, het Kapitein Zeppos park, de renovatie van de grindbakken tot ontmoetingsruimte en de kaaipromenade als eerste uit te voeren, werd het havengebied al een aantrekkelijke plek vóóordat de ontwikkelingen er kwamen.

De jury prijst de verschillende vormen van kwaliteitsbewaking. Zo werkte sogent met een onafhankelijk kwaliteitsteam, dat later werd vervangen door de Gentse stadsbouwmeester, ontwikkelde het een ontwerphandboek voor de publieke ruimte en houdt het eigen gronden zo lang mogelijk in eigendom om de kwaliteit van de ontwikkelingen te bewaken. In een ontwikkelingsproject van deze schaal, waarin private spelers mee aan zet zijn, toch maatschappelijke doelstellingen bewaken en afdwingen is niet evident en dit moeilijke spanningsveld heeft het sterke team van de Oude Dokken/sogent met durf en doorzettingsvermogen bespeeld.

Laureaat categorie architectuuropdracht

Ontmoetingscentrum en Sint-Corneliuskerk, Aalbeke

Opdrachtgever: Stad Kortrijk

Ontwerpers: urbain architectencollectief

De renovatie en uitbreiding van het ontmoetingscentrum en de Sint-Corneliuskerk in Aalbeke kaderen in twee grotere studies uitgevoerd in opdracht van de stad Kortrijk. De ene betrof de

optimalisering van het patrimonium door leegstaande gebouwen en stukken grond te verkopen en de huisvesting van diensten en verenigingen in een aantal deelgemeenten te herbekijken; de andere de toekomst van de Sint-Corneliuskerk.

De opdrachtgever ging uiterst respectvol om met het lokale sociale weefsel en betrok gebruikers en bewoners van verschillende generaties. In Aalbeke moesten achttien verenigingen bevestigd worden en een nieuwe plek krijgen. Door deze verenigingen vroeg te betrekken in het participatieproces ontstond een groot draagvlak en waardering voor de ontwerpvoorstellen. Het projectproces volgde een voorbeeldig traject, waarbij de jury van oordeel is dat de gemeenschap een extra vermelding verdient.

De jury prijst het duurzame, meervoudige ruimtegebruik en het hergebruik van wat nog goed was. Zo werd het bestaande OC behouden, energiezuiniger en waar nodig ook toegankelijker en moderner gemaakt. Delen van het OC werden amper aangeraakt, omdat het niet nodig was. In de typologie van de bestaande arbeidershuisjes werd een nieuwe vleugel van het OC opgetrokken om het dorpsgezicht te bewaren. De gelaagdheid van het resultaat, waarbij nieuwe en oude gebouwonderdelen goed op mekaar aansluiten en verschillende gebruiken naast en met elkaar onderdak vinden, ervaart de jury als een grote meerwaarde, niet alleen in ruimtelijk maar ook in maatschappelijk opzicht. Ook de bijzondere aandacht voor de publieke ruimte valt hierbij op. De kerk werd integraal toegankelijk gemaakt, akoestisch en thermisch geïsoleerd en multifunctioneel ingericht. Urbain architectencollectief vertaalde de wensen van de opdrachtgever tot een actueel project op maat van de gemeente. Het combineert pragmatiek met een krachtige en verbindende invulling van wat een lokale dorpskern anno 2023 kan zijn.

Laureaat categorie Kunst in Opdracht

'The Long Hand' en 'Mimesis'

Opdrachtgever: Kunst in de Stad – Stad Antwerpen

Kunstenaars: Sammy Baloji en Lili Dujourie

Wanneer een opdrachtgever een kunstopdracht opstart, ligt de focus al gauw op de geïsoleerde site en blijft het bredere perspectief van het patrimonium of de collectie waarin dit kunstwerk zal worden opgenomen vaak buiten beeld. Sinds jaren verzet Kunst in de Stad pionierswerk door kunstopdrachten te situeren binnen het meervoudige geheel van kunstwerken in de publieke ruimte van Antwerpen en op die manier in te gaan op complexe vragen rond geschiedschrijving, representatie, collectiviteit of eigenaarschap, met aandacht voor nazorg of een afstootbeleid.

De kunstopdracht die werd toegewezen aan Lili Dujourie betreft een zeer specifieke en symbolisch geladen locatie: de sokkel aan de voorgevel van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen. Het voorstel van Lili Dujourie was het meest verrassende van de drie voorstellen omdat zij de sokkel op de meeste verrassende manier inzet. Zo bevindt het kunstwerk *Mimesis* zich voornamelijk langs de sokkel en staat er maar een klein stuk op de sokkel. De jury prijst de keuze voor het voorstel van Lili Dujourie. De kunstenaar kreeg hiermee de kans om voor het eerst in brons te werken, en op die manier een nieuwe stap te zetten in een lange en boeiende artistieke loopbaan. Het getuigt van goed opdrachtgeverschap wanneer een kunstenaar de ruimte krijgt om te experimenteren en zichzelf te blijven ontwikkelen. Haar kunstwerk verbijzondert op een hedendaagse

en toch onverwachte manier de vooraf bepaalde plek en interfereert op een intrigerende manier met zijn directe omgeving: zowel met het aanpalende museumgebouw als met de andere publieke kunstwerken die zich op en rond het museumplein bevinden. Deze kunstopdracht en de aanwezigheid van Lili's praktijk voegt daarmee tevens een betekenisvol extra perspectief toe aan de collectie Kunst in de Stad.

De kunstopdracht toegewezen aan Sammy Baloji kwam op een heel andere manier tot stand. Uit het project Congoville, gecureerd door Sandrine Colard in het Middelheimmuseum, volgde de uitnodiging aan de Belgisch-Congolese kunstenaar Sammy Baloji om een werk te maken op een locatie naar keuze, dat zich zou verhouden tot het geheel van de Kunst in de Stad collectie en de Antwerpse publieke ruimte. De jury prijst de durf en het vertrouwen van de opdrachtgever om een kunstenaar op die manier carte blanche te geven, en hem zelf positie in te laten nemen over uiterst complexe maar urgente maatschappelijk thema's. De randvoorwaarden van de opdracht werden door de kunstenaar zelf scherp gesteld, vanuit zijn interesse voor de Schelde en zijn wens om het nieuwe werk zo dicht mogelijk bij de rivier te laten 'landen'. Zo kwam hij tot 'de creatie van een kunstwerk dat reflecteert op de relatie tussen "hier" en "elders", dat verwijst naar de gedeelde geschiedenis tussen Congo en België en de rol van de Schelde hierin, en de inrichting van een openbare verblijfsplek waar ruimte is voor dialoog en herinnering.'

De jury prijst Kunst in de Stad voor het hanteren van een duidelijk collectieperspectief en de uitmuntende aanpak van de bemiddeling. In beide gevallen werden de kunstenaars doorlopend bijgestaan en ondersteund. De opdrachtgever faciliteert gesprekken met stakeholders en beleidsmakers en plaatst daarbij steeds de artistieke finaliteit van de kunstopdracht voorop, met aandacht voor een faire verloning en realistische productiebudgetten. Dit alles verklaart mee de kwaliteit van het eindresultaat.

Bijlage

Informatie over de trofee, een werk van kunstenaar Liesbeth Henderickx

Liesbeth Henderickx verwijst in haar werk vaak naar architectuur. Ze deconstrueert en recycleert materialen om ze tot nieuwe constructies samen te voegen. In haar atelier slingeren allerhande steenen en betonresten rond, waarbij Henderickx op zoek gaat naar de juiste inzet van het gevonden materiaal voor de creatie van nieuwe werken. De bouwelementen worden zorgvuldig geïdentificeerd en geanalyseerd met het oog op het combineren van soorten, vormen, kleuren, ... Het bewerken van de gevonden en gerecycleerde materialen aan de hand van traditionele technieken maakt deel uit van een traag en meditatief creatieproces. Het zijn deze precieze en tegelijk precieuze handelingen die haar sculpturen een sterk organisch karakter verlenen. Liesbeth Henderickx heeft vanuit een sterk ecologisch bewustzijn aandacht voor het materiaal en wat ermee gemaakt kan worden. Ze nodigt de toeschouwer uit goed te kijken en de vaak gecombineerde materialen in hun nieuwe verschijningsvorm te herontdekken. Ze is zelf gefascineerd door de historische en de oorsprong van deze materialen, die ooit deel uitmaakten van een gebouw, pleinen, straten of bruggen in een stedelijke omgeving, maar inmiddels vaak hun originele betekenis en waarde verloren zijn.

Ook bij de creatie van een trofee voor de laureaten van de Prijs Wivina Demeester maakte Liesbeth Henderickx gebruik van de bouwfragmenten uit haar atelier. Met de creatie viert ze niet alleen diegenen die de trofee zullen ontvangen, maar ook de materialen zonder dewelke geen enkel bouwproject kan bestaan. Het zowel organisch opgebouwde als zeer rationeel doordachte object heeft veel weg van een lauwerkrans. In de klassieke oudheid werd een lauwerkrans, gemaakt van takken en bladeren van de laurier, uitgereikt naar aanleiding van een sterke prestatie maar ook bij poëtische ontmoetingen. De krans was een teken van erkenning dat de gelauwerde meekreeg en koesterde. De lauwerkrans wordt, als blijk van waardering, ook van oudsher gebruikt in academisch verband, en is tevens als motief terug te vinden in architectuur, meubilair en textiel.

Henderickx' lauwerkransen brengen kunst en architectuur in een beeld samen en zetten op een ongewone manier hergebruik en recyclage in de verf. Ze prikkelen zowel onze verbeelding als onze hang naar functionaliteit. De vijf kransen verschillen lichtjes van vorm en kleur en hebben een feestelijke uitstraling. Tegelijk hebben ze een poëtische maar kritische kracht die aanzet tot nadenken over de impact van het bouwen op de kwaliteit van onze leefomgeving.

Liesbeth Henderickx (°1991) studeerde Beeldhouwkunst aan KASK Gent en was laureate aan het HISK (2017-2018). Ze won in 2016 de nationale prijs Mark Macken voor beeldhouwkunst. Enkele recente tentoonstellingen zijn: 'Violent Tendencies' in Extra City Kunsthal in Antwerpen, 'On Materiality' in Dash, Kortrijk (BE) en 'Balls & Glory' bij Rudolf Janssen in Brussel. Ze kreeg het Bohuslan Stenstipendium (2020) toegekend in Zweden, was residentie bij Arte Ventura in Spanje (2019), bij de Cona Foundation in Mumbai in India (2021) en De Koer in Gent (2022)